

АЛИШЕР НАВОИЙ ҒАЗАЛЛАРИДА ЁР ОБРАЗИ ВА УНИНГ ТАРЖИМАДАГИ ТАЛҚИНИ

*Дурдона Ўтаева ЎзДЖТУ
2-босқич магистранти
Илмий раҳбар: доцент
Бегойим Холбекова*

Аннотация: Ушбу мақолада Алишер Навоий газаллари ва уларнинг инглиз тилига таржималари хусусида сўз боради. Навоий газалларида ёр образини таржима қилишда унинг илоҳий ва руҳий моҳиятини, шунингдек, мусиқийликни сақлаб қолиш учун таржимон қандай йўл тутиши, нималарга эътибор қаратиши кераклиги ҳақида фикр-мулоҳазалар билдирилади.

Калит сўзлар: Навоий, газаллар, ёр образи, таржима, илоҳий, руҳий, тасаввуф;

Навоий газалларида ёр образи алоҳида аҳамиятга эга бўлиб, у мураккаб, ранг-баранг ва чуқур маънолар билан бойитилган тимсолдир. Бу образ кўпинча илоҳий ва руҳий муҳаббатнинг рамзи сифатида талқин қилинади ва тасаввуфий маънолар билан уйғунлашиб, муҳаббатнинг буюклик ва маънавий камолотга етакловчи восита эканлигини акс эттиради.

Таржимада ёр образининг талқини эса оригинал матннинг руҳини ва унинг чуқур тасаввуфий маъноларини тўлиқ етказиб бериш билан боғлиқ мураккаб жараён дир. Таржимон ёр образини унинг маънавий ва символик моҳиятини сақлаган ҳолда беришга интилади. Бу жараёнда таржимон:

1. Кўпмаъновийлик ва символизм — ёр образининг тасаввуфий мазмуни ва кўпқиррали маъносини сақлаб қолишга ҳаракат қилиши керак бўлади.

2. Мусиқийлик ва шаклий хусусиятлар — газалнинг ўзига хос мусиқий ва ритмик хусусиятларини сақлаши муҳим, чунки улар ёр образининг таъсирчан бўлишига замин яратади.

Навоий газалларида ёр образини таржима қилишда унинг илоҳий ва руҳий моҳиятини, шунингдек, мусиқийликни сақлаб қолиш муҳим вазифа ҳисобланади. Таржимонлар бу жараёнда оригинал матннинг поэтик услубини, муҳаббатни акс эттирувчи тимсолларни сақлаб қолишга эришишлари керак.

Алишер Навоийнинг газалларида ёр образи кенг ва ранг-баранг маънолар билан ифодаланган. Унинг шеърлятида ёр образи нафақат суюкли аёлни, балки олий ҳикмат, сўфийларча маънавий ғояларни ҳам ифодалайди. Бу ғоялар нафсни тарбиялаш, ишқ орқали камолотга эришиш билан боғлиқ. Қуйида Навоий ғазалларидан ва уларнинг таржималаридан айрим мисолларни келтириб ўтамиз:

Аслият варианты:

Ёр қасдида ҳаётимни ўтгизибон этсалар,

Ҳар қанча бўлса маърифат, кўнглимда шон этсалар.

Таржимаси :

Let them make my life a spark for the beloved's intent,
All wisdom I know, in my heart, they shall augment.

Яна бир ғазалдан парча:

Аслият:

Бир лаҳза кўзларим тикилса юзига,
Ҳар рангда кўнглим чўқади жонимга.

Таржима варианты:

If my eyes gaze at her face for a fleeting glance,
My soul falters in each breath's trance.

Бу мисолларда ёр образи сўфийона ишқ ва илоҳий маърифат тимсолида келтирилган. Навоийнинг аксарият ғазалларида ёр образи кўп қиррали маъноларга эга бўлиб, у турли маънавий ва ҳиссий жиҳатларни ўзида намоён этади. Мисол учун қуйидаги ғазални кўриб чиқамиз:

Аслият:

Қаро кўзум келу мардумлуғ эмди фан қилғил,
Кўзум қаросида мардум кеби ватан қилғил.

Таржима:

My dark eyed beauty, come and become a pupil of my eye,
In the pupil of my eye do dwell as your residence, do try.

Бегойим Холбекова таржимаси

Ғазал мулкининг султони ҳазрат Навоийнинг биз юқорида зикр этган “Қаро кўзим” ғазалидаги ёр образида қуйидаги асосий маънолар учрайди:

1. Махбуб ёр образи: Ғазалнинг асосий қаҳрамони сифатида ёр – севгили инсон сифатида, у хусн ва гўзаллик тимсоли. Унинг ишқи ва хусни шайдо қилишга сабаб бўлади.

2. Машуқа сифатида ёр: Ёр нафақат гўзалликни, балки интилиш ва орзу-ниятларни ифодалайди. Унинг муҳаббати мафтункорлик билан тўлдирилган бўлиб, шоиранинг ҳис-туйғуларини очиб беради.

3. Тасаввуфий маъно: Навоий ғазалларида ёр кўпинча тасаввуфий маънода, яъни Аллоҳ ёки маънавий комилликка ишора қилади. Ёр – шоиранинг буюк идеал ёки Аллоҳга бўлган севгиси ва унинг фазилатлари сифатида ифода этилади.

4. Узоқ чўзилган ишқ азоби: Ёр образи, шунингдек, ошиқликнинг азоби ва аламини, ҳаётнинг мураккабликлари ва инсон қалбининг кечинмаларини акс эттиради.

Хулоса қилиб айтганда ушбу маънолар Алишер Навоийнинг шеърий санъати ва тасаввуфий қарашларини мужассамлаштириб, унинг ғазалида ёр образининг турли қирралардан очиб беради.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Навоий асарлари луғати. 4 томлик – Т.: Фан, 1983-1986.
2. Навоий Алишер. Асарлар. 15 томлик. – Т.: Фан, 1963-1067.
3. Навои Алишер. Сочинения в 10 томах. – Т.: Фан. 1968-1970.
4. Саломов Ғ. /Ғайбуллоҳ ас-Салом. Эй умри азиз. – Т.: 1997
5. Ф.А.Брокгауз – Эфрон қомусий луғати. XXVIII том, 451-б.
6. Ҳожиаҳмедов А. Шеър санъатларини биласизми? – Т.: 2001.
7. Мастерство перевода. 1979. Сб.ст. – М.: 1981.